

HAGABLADET

Nr 4 / 2001

Från Ingenting till Bellevue

Ända till det nya millenniets början fanns Ingentingskogen. Kvarglömd mellan järnålderstida gravar och istidsslipade bergkrön med utsikt över Stockholm.

I närheten låg torpet Ingenting, vars existens många betvivlat. Men i ett kartutkast av sergeant E. von Plomgren 1891 syns Ingenting strax nordväst om Karlbergs slottsträdgård. Enligt vittnesuppgifter från brukare av kolonistugorna utanför Tomtebodas postterminal revs Ingenting när terminalbyggnaden uppfördes 1981–83.

En vårdag på 1700-talet lär Bellman ha uppvakat Gustav III för att få en sommarbostad. "Ack käre Bellman" sa kungen. "I år har jag ingenting att ge dig." Då utropade Bellman: "Får jag Ingenting till sommarnöje är jag tacksam". Konungen insåg att han var lurad och gav givetvis Ingenting som sommarställe åt Bellman. Forskare har betvivlat uppgifterna. Ändå vistades Bellman tidvis på Karlberg – och varför inte i Ingenting? Stadsmuseet har ett foto från omkring 1900 av Ingenting bredvid en stor ek. Det är ett rött tvåvåningshus med brutet tak och vita knutar. I bakgrunden skymtar en vit byggnad där skulptören Sergel lär ha bott.

På trettondagsafton 2002 närmar jag mig postens terminalbyggnad för att

Ingenting kvar av Ingentingskogen. Här röjs för Postens huvudkontor, vederkvickelse står inte längre att finna här. Foto Nils-Erik Landell, 2002.

bese några skulpturer av Olle Nyman. En konstnär som ofta fogade samman porslinskärvor till skulpturer. Vad kunde passa bättre än att börja med hans konst, då man närmar sig Ingentingskogen och skärvor av det förgångna? När jag är framme vid postterminalens vakt ryter en röst metalliskt "Vad vill ni?" Jag framför mitt ärende och får svaret: "Det går inte. Här finns inga människor." Var det en robot som gav beskedet?

I varje fall är det oacceptabelt att man för skattebetalarnas pengar förvarar konst, som inte går att se. Jag vänder

på klacken för att söka vederkvickelse i Ingentingskogen. Då finner jag att ingenting finns kvar. Skogen är borta! De järnålderstida gravkullarna är täckta av flera meter sprängsten. Hela skogen är bortsprängd och på resterna av bergets topp är en maskin beredd att ta hand om resterande urberg. I planerna för Postens nya huvudkontor i Ingentingskogen försäkrades att gravkullarna skulle förbli fredade och byggnaden infogas pietetsfullt i naturen.

Jag följer promenaden förbi några kolonistugor upp till gång- och >>>

HAGABLADET

är en tidning för natur och kultur vid Haga-Brunnsviken. Den utkommer med fyra nummer per år. Lösnummerpris 10 kr.

REDAKTION:

Evalena Lidman,
Svenker Michélsen.

ANSVARIG UTGIVARE:

Lars Sundström,
Haga-Brunnsvikens
Vänner.

HAGA-BRUNNSVIKENS
VÄNNER

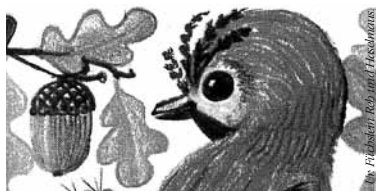
info@haga-brunnsviken.org

Box 23224
104 35 Stockholm

Nationalstadsparken och forskningen

ATT NATIONALSTADSPARKEN ÄR MÄRKVÄRDIG vet vi. Även forskarna är av samma åsikt, parkens egenskaper lockar på olika sätt till teoretiska försök. För närvarande ligger ett forskningsprojekt i startgroparna, ett annat förs i hamn.

The Millennium Ecosystem Assessment är ett FN-program som syftar till att stödja skötseln av ekosystem och deras biologiska mångfald. I en ansökan till ett projekt som ska knytas till MEA, konstateras att inom kort, år 2005, bor fler människor i städer än på landet. Trots detta historiska skifte finns relativt lite forskning om urbana ekosystem. Med Stock-

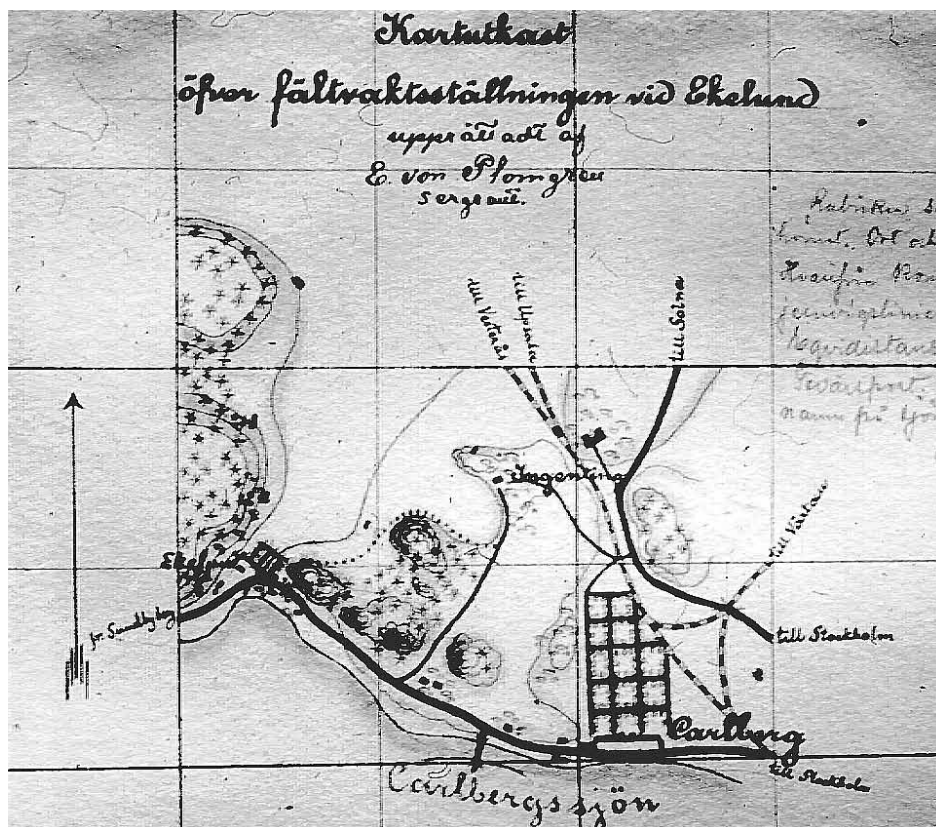

Nötskrikan, "mobil länk" i ekosystem. Fågeln gräver ner ekollon. I skydd har ekollonen chans att bli ekar. Ekarnas spridning sammanhängs således med nötskrikans spridning.

holm som studieobjekt vill detta tvärvetenskapliga forskningsprojekt, bland annat med ledning av Nötskrikans betydelse för Nationalstadsparkens ekar, belysa aspekter av uthålligheten i människodominerade ekosystem. Stock-

holms universitet med flera institutioner står bakom projektet.

Såsom står att läsa på denna tidnings baksida presenteras under våren en ny bok med studier av Nationalstadsparken som ett experiment i hållbar utveckling. Lagen om Nationalstadsparken och hur denna har fungerat i praktiken är skriftens dominerande tema. Ämnena är ofta bekanta för Hagabladets läsare, men i boken ges frågeställningarna det utrymme de kräver. Lagens implementering, rättsfall som förts till regeringsrätten och myndigheters agerande är några av infallsvinklarna. ●

Kartskiss från 1891 över Karlberg och Ingenting norr om Ekelundsbron. Ingenting är markerat mitt i kartan, nordväst om Karlbergsparken.

»»» cykelbanan i kanten av autostradan i svängen från Essingeleden till Norra länken. Gångvägen är täckt av en enorm snövall som bildats då man plogat autostradan.

Vid Norrtull prioriteras bilarna framför flanörerna. Det vill nu stadsbyggnadskontorets arkitekt Alexander Wolodarski råda bot på. Han har ritat en av Stockholms största bostadsområden vid 1800-talsstadens gräns mot norr på gamla spårområden. I en bred boulevard mellan de nya bostadshusen förbinds Bellevue med trakterna bortåt Rörstrandsgatan. Om promenaden förstärks i autostradans kant över Norra

Vildtulpan i Bellevue försommaren 2001 höjer sig över den vitblommiga löktravens knoppar. Foto Nils-Erik Landell.

stambanan och de många järnvägsspårerna har man skapat en förbindelse mellan Nationalstadsparken och Karlberg! Sedan är vägen kort över Ekelundsbron till den planerade bostadsbebyggelsen med parkstråk på nordvästra Kungsholmen.

Vad som behövs idag för att göra det växande Stockholm trivsamt är förbindelser mellan stadsdelar. Redan går järnvägsspår och en promenad mellan Norra station och Bellevue över Europaväg 4. En bro som få ser och inte är tänkt att beträdas. Den kan lätt göras till en promenadväg från Stockholms enda samlade 1700-tals miljö i Bellevue till trakterna kring Karlberg. För godstransporter behöver man bara behålla ett enda spår. De två tullstugor från 1730-talet som stadsarkitekten Johan Eberhard Carlberg ritade för Norrtull och alljämt finns kvar förlänas i Alexander Wolodarskis plan en hedersplats.

Karolinska sjukhuset och institutet vidgas söderut på överdäckningar av motorlederna och förenas med tusentals nya lägenheter på det övergivna Norra stationsområdet. Vid Karolinska institutet pågår ett annat bygge. Där sprängs

istidsslipade berg och naturliga torrbackar sönder för att lämna plats åt ett stort hus för experimentdjur. Vad som sparats är en österut belägen försvarsmur från 1800-talet och därmed dess omgivande torrbacksflora. På liknande sätt kan ängsblommor leva vidare i skydd av bevarade stenmurar, trots att de gamla ängarna plöjts upp till åker. Äldre odlingsväxter kan överleva i de trädgårdsfragment som blivit kvar intill kulturmärkta hus.

Så är Bellevue vid Roslagstull sedan länge Stockholms förnämsta växtplats för vildtulpan – *Tulipa sylverstris*. Det är gulblommiga tulpaner med spetsiga kalkblad. De har rymt från Paschka malmgårdens trädgård. Sommaren 2001 blommade de i mängd i bergsbranterna mot Roslagstull. Några finns även i omgivningarna till Sparres träslott. Olyckligtvis klipptes blommorna av då kommunen ansade vegetationen. Man såg inte vildtulpanerna, visste inte deras historia. Men lökarna finns kvar. Vildtulpanen är den första tulpan som infördes till Sverige. Sannolikt kom den via Italien till vårt land redan under slutet av 1500-talet. Den sprider sig genom sidolökar.

På det övergivna spårområdena vid Norrtull blommar sällsynta sandkämpar (*Plantago arenaria*) bland tusentals strimsporrar (*Linaria repens*). De är ruderatväxter som trivs i snabbt föränderliga och råa marker. I motsats till trädgårdsrymlingarna i Bellevue är de internationella gäster som älskar naket grus.

Varför inte rädsla några sandkämpar till närbelägna Bergianska trädgården? Kanske kom de till Norrtulls spårområden med oljan i något järnvägshjul vid seklets början. Vi behöver se de obeeaktade detaljer och förbisedda miljöer, som förklarar stadens framväxt. Vid Norrtull kan de snart bindas samman med parker och grönstråk.

Nils-Erik Landell är överläkare och författare.

Stadens gräns mot norr och naturen skildras i Nils-Erik Landells nyutgivna Fåglar, blommor, hus och träd i Stockholm (Carlsson Bokförlag).

Området omfattas av vandringar och föreläsningar som ABF-Stockholm planerar vid stadens 750-års jubileum.

Ingenstans och överallt.

www.haga-brunnsviken.org

Läs om Brunnsvikenområdet på Internet!

Annonsläge vid E4:an

"EN NY INFART TILL STOCKHOLM/SOLNA skapas med annonsläge för verksamheter på ena sidan och Nationalstadspark på den andra."

Så beskrivs fördelarna med att skaffa sig ett kontor på Ulriksdalsfältet. En fördjupad översiktsplan för Västerjärva och Ulriksdalsfältet har lagts fram av Solna stad och Sundbybergs stad under medverkan av Vasakronan. Planen innebär bl.a. att stråket väster om E4:an och Nationalstadsparken bebyggs.

I dokumentet *Västerjärva-Ulriksdal Gemensamma planeringsföresättningar*, återfinns den inledningsvis citerade mening, liksom en kartskiss – avritad nedan – som redovisar var detta fördelaktiga läge finns.

Med annonssträckan avses det nya området vid Ulriksdalsfältet (randig markering), men också Norra Frösunda, i höjd med Brunnsvikens nordvästra del, liksom det redan färdigställda området vid Haga Port.

Och med ambitionen formulerad i sådana termer, ligger det i sakens natur att husen gärna bör ligga nära vägen och inte ha någon diskret framtoning. Höjden för dessa hus anges till fem, sex våningar. Innanför kontorshusen byggs bostäder.

Haga-Brunnsvikens vänner har redan tidigare kritiserat planerna för Norra Frösunda, där kontorshus av motsvarande höjd placeras längs E4:an och Nationalstadsparken. Men inte bara föreningen har framfört kritiska synpunkter. Såsom beskrevs i förra numret av Hagabladet har även Stockholms länsstyrelse reagerat på de konsekvenser denna bebyggelse kan medföra för landskapsvyerna inne i Nationalstadsparken.

Materialet vittnar om en ambition att i den nya bebyggelsen integrera och knyta an till de landskaps- och vegetationsmönster som finns i området, att öppna upp bebyggelsen för ett nyttjande av grönområdena.

Men utåt manifesteras en vilja att avgränsa området, här har mötet med angränsande gröna miljö givits en annan innebörd. Utåt eftersträvas en "representativ front mot E4:an och Nationalstadsparken". En barriär mellan stad och park är den form övergången ges, och det var knappast så Nationalstadsparkens gräns var tänkt.

Haga-Brunnsvikens vänner skriver i sitt yttrande över planen att bebyggelsens höjd bör begränsas och husen läggas på ett större avstånd från

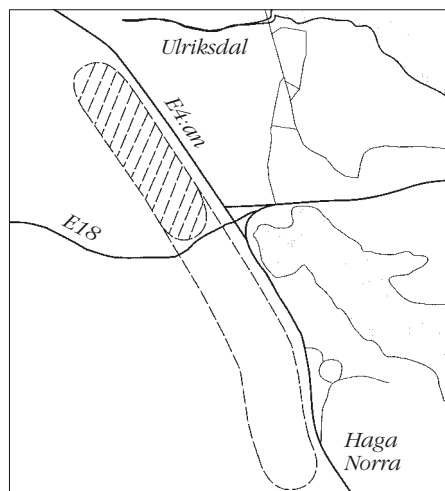
Uppsalavägen. För att minska de visuella störningarna på parken bör även en kraftfull trädrådå inrymmas mellan den befintliga bullervallen och husen. En trädrådå fyller också en bullerdämpande funktion. Kontorshusens uppgift att skärma av de innanförliggande bostadshusen kan ge den effekten att bullret studsar in i parken på andra sidan Uppsalavägen.

Planhandlingarna berör Järvafältet och dess värde som en av Stockholms gröna kilar. Järvafältet övergår i det aktuella området i Ulriksdals parkmijö. Likafullt betyder denna exploatering att en förhållandevis stor del av passagen bebyggs. Ett stycke norrut, strax utanför Nationalstadsparken, byggs nu området Silverdal vilket även det betyder att kilen blir trängre.

Haga-Brunnsvikens vänner menar att bebyggelsen på Ulriksdalsfältet bör avslutas längre söderut än vad som föreslås, så att dalgången från Ulriksdal till Överjärva förblir oexploaterad.

På nationalstadsparkssidan ligger ett koloniområde i denna dalgång som kommer få ett allt större värde som rekreationsområde. Det vore därför mycket olyckligt om bebyggelse placeras så att de fria utblickarna begränsas i detta område. En begränsning av exploateringen i denna del skulle också ge en bättre miljö för naturskolan i Överjärva och ett närrekreationsområde för de boende.

Föreningens yttrande i ärendet, författat av Peter Schantz, står att läsa på www.haga-brunnsviken.org. ●

Arlandakorridoren. Ulriksdalsfältet utvisas här med en randig markering. Detta exploateringsprojekt ingår i ett sammanhängande stråk med liknande mer eller mindre långt gångna projekt, markerat med streckad linje. Karta efter dokumentet Västerjärva-Ulriksdal, "Gemensamma planeringsföresättningar" från februari 2001.

Guide till Ekoparken

SÅ HETER EN NY BOK SOM HANDLAR om Nationalstadsparken. Författare är Henrik Waldenström.

Guidebok är rätt varudeklaration. Boken har inte någon resonerande karaktär, utan består av punktvisa berättelser med utgångspunkt i olika objekt i Nationalstadsparken. Med början på Djurgården presenteras läsaren för alla de inslag som gör Ekoparken så märkvärdig, slott, grönområden, djurliv...

Ett annat drag som för tankarna till somrarnas stadsvandringar är en viss förkärlek för att framhäva egenskaper som "mest" och "unik" – så exempelvis får vi veta att Stadion är den idrottsanläggning i världen som har rekord i att ha rekord: 82 världsrekord i friidrott har presterats i denna arena. Men superlativen är sällan missvisande; området är inte Nationalstadspark av en slump.

Men den lilla boken – 83 sidor bundna i hårda pärmar – bär också drag som definitivt inte associerar till schalettklädda guider med lyftade paraplyer: det är inte bara de positiva sidorna av denna turistattraktion som beskrivs. Hoten får också sitt utrymme; störda utblickar från Södra Djurgården, den växande biltrafiken, risker för fortsatt exploatering för att nämna några.

Ett genomgående drag är också rikedomen på uppgifter om fåglar. Här röjs författarens specialområde. Så framhålls exempelvis Morkullans flykt över Uggleviksskällan som en stor attraktion.

Boken har tillkommit med stöd av Birka energi, och ett par sidor ägnas gas-klockorna vid Hjorthagen, som ju egentligen ligger utanför Nationalstadsparkens gräns. Förbundet för Ekoparken argumenterade för att Hjorthagen borde ha ingått i parken. Så blev det nu inte, vilket nu kan skapa problem med eventuell bebyggelse vid Husarviken.

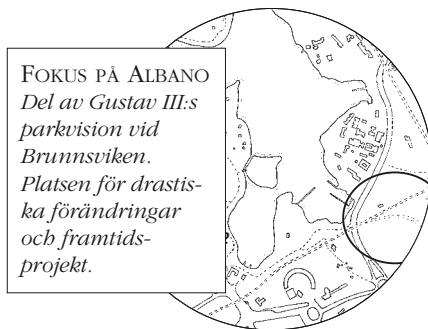
Bildmaterialet är av hög kvalitet. Fotona är genomgående tagna av Eddie Granlund. De tecknade kartorna på omslagets insida står signaturen "GB" för (se ovan och sid 4). Boken finns att köpa i bokhandeln, förslagsvis Hedengrens, till ett pris av 170 kronor. ●

VÅRENS PROGRAMPUNKTER

Onsdagen 13 februari 17.30

**STOCKHOLMS CENTRUM
FÖR FYSIK, ASTRONOMI OCH
BIOTEKNIK**

Visning av den nyuppförda
institutionsbyggnaden av intendent
Ulf Wahlgren.
Samling vid entrén, Roslagstullsbl. 21.
Buss 43, Ruddammen. Anm. 08-34 43 40.

Tisdagen 19 mars, 18.00

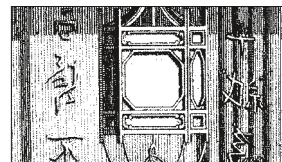
**ALBANOOMRÅDET
INFORMATION OCH FRAMTIDS-
PLANERING**

Hans Lind
från Akademiska Hus berättar.
Samling i KTH:s lokaler,
Drottning Kristinas väg 25.
Anmälan tel. 08-34 43 40.

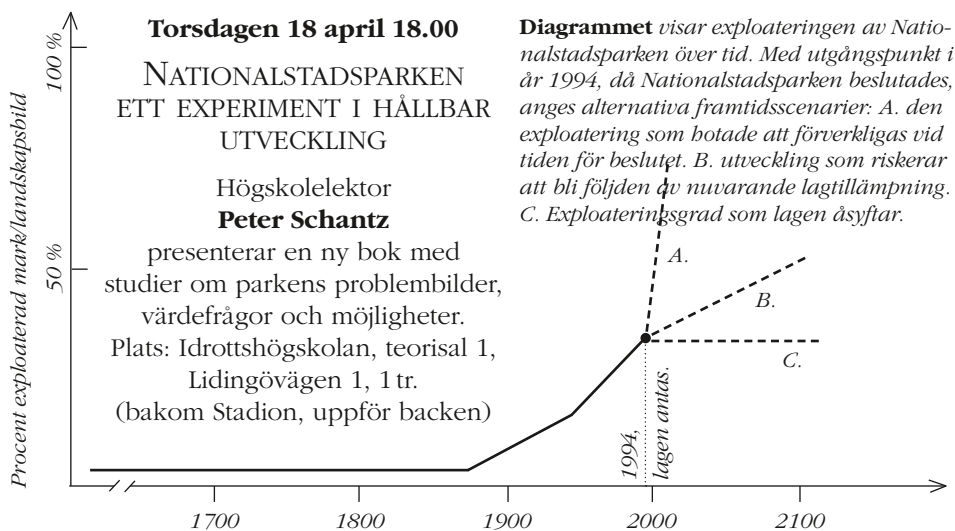
Onsdagen 22 maj, 18.00

DET EXOTISKA HAGA

En vandring bland turkiska tält och
kiosker och kinesiska paviljonger
med arkitekt
Christian Laine
Samlingsplats utanför Koppartälten.

William Chambers reseintryck från
Kina var betydelsefulla för kinese-
riets popularitet i Europa. Detalj.

Detaljplan för Frösundavik överklagas

SOLNA STADS BESLUT att anta detaljplan för Frösundavik överklagades nyligen till regeringen. Förbundet för Ekoparken är ombud för boende i närområdet. Förbundets ordförande Richard Murray har utarbetat skrivelsen.

Detaljplanens innebörd redovisades i Hagabladet 2/3 1999. Bland andra Haga-Brunnsvikens vänner kritiserade planen på flera punkter, men de problematiska inslagen i planen kvarstår.

Förbundet skriver att den föreslagna bebyggelsen leder till intrång i parklandskapet och naturmiljön och/eller leder till skada på det historiska landskapets natur- och kulturvärden. Detta betyder att planen strider mot lagen för Nationalstadsparken. Förbundet begär att regeringen upphäver antagandet av planen.

Några av detaljplanens inslag: Radisson vill utvidga sin hotellbyggnad. Detta skulle ha konsekvenser för närmiljön men även för synligheten från Brunnsviken. Frösunda centers långa sammanhängande byggnad bryter stråk för natur liksom människors strövande.

Ta del av Förbundets skrivelse på den nyligen renoverade hemsidan med adress www.ekoparken.org/

HAGA- BRUNNSVIKENS VÄNNER

*Lär känna Brunnsviken-
området på bredden och
på tvären. Bli medlem!*

Årsavgift: 125 kronor.

Familjemedlem, ungdom och studerande
upp till 25 år: 50 kr.

Föreningar och företag: 250 kr.

Postgiro: 428 37 57 - 5.

Teckningen: jämför sidan 3!

Ny parkmark

NY PARKMARK HÖR SANNERLIGEN inte till vanligheterna. Vi såg det häromåret, hur Kungl. Djurgårdsförvaltningen omvandlade en parkeringsplats vid Kräftriket till en öppen grönyta.

Nu visar Stockholms gatu- och fastighetskontor framfötterna vid Stallmästareviken. På 1980-talet formulerades ambitioner att frilägga strandlinjen mellan Roslagstull och gränsen till Solna, d.v.s. vid Stallmästaregården. Nu har en liten del av denna ambition förverkligats, och det är vackert så!

Ett par hundra kvadratmeter av strandlinjen vid Stallmästaregården, är inte längre plats för båtverksamhet, utan en enkel grusstrand, där allmänheten nu har chans att få kontakt med Brunnsvikens vatten. Strandskoningen har också sänkts en aning. Båtklubben, Stallmästaregårdens båtsällskap, har flyttat en del av sin verksamhet i utbyte mot ett förnyat arrende.

*Kommande evenemang
att anteckna:*

Årsmöte: 13 maj.

Hagadagen: 9 juni.

*Detaljuppgifter meddelas
senare.*